

MANIERIZMUS

- **maliarstvo neskorkej renesancie** —> začína dielom Posledný súd od Michelangela a neskorou tvorbou Raffaela (1520) a jeho trvanie je závislé tvorby jednotlivých umelcov
- názov pochádza od **maniery**/spôsobu majstrov vrcholnej renesancie (**Michelangela a Raffaela**)
- začal byť oceňovaný až v 20. storočí, predtým bol považovaný za nepôvodný a prehnaný a historici umenia ho prehládali, resp. ho nevyčleňovali z renesancie
- v tvorbe je pre neho **typické zobrazenie nadpozemského života** a subjektivita podania témy
- manieristickí maliari zrušili prirodzenú zákonitosť renesančného obrazu, jednotnú kompozíciu, perspektívu a jednotu miesta a času (scény sa odohrávajú vo fiktívnych nebeských sférach, často spájajú pozemský život so životom v nebi; napr. Raffael - Zjavenie Pána)
- dôležitý výraz čistej fantázie - **snaha vzbudiť nadprirodzený dojem**
- manieristický kánon —> **dlhé a štíhle ľudské postavy** s malou hlavou a ich dynamické prehnutie

CORREGGIO 1489 - 1534

- maliar zo severného Talianska
- **svetelné iluzionistické fresky** predchádzajú barokové maliarstvo
- postavy voľne sa vznášajú v priestore, celé kompozície sú v pohybe a evokujú nadprirodzené sféry
- freska kupoly v Parme - **Nanebovzatie Panny Márie**, 1534

Jacopo PONTORMO 1494 - 1556

- maliar a portrétista, predstaviteľ florentskej školy (pochádzal z Florencie)
- **štýlovo sa odkláňa od perspektívnych pravidiel**, tak charakteristických pre florentskú maľbu
- používa **prežžené figúry** v nejasnej perspektíve plávajúce priestorom
- tvoril na objednávku Mediciovcov a učil ho aj Leonardo da Vinci
- výnimočná, až krikľavá paleta farieb
- **Snímanie z kríža**, 1526-28

PARMIGIANINO 1503 1540

- taliansky manieristický maliar a rytec
- vo svojich dielach vychádza z Correggia a Michelangela
- pôsobil v Parme, Florencii, Ríme a Bologni
- náboženské témy podané cez **postavy s pretiahnutými proporciami a v špirálovom pohybe**
- **Autoportrét vo vypuklom zrkadle**, 1524 —> zvláštne uchopenie autoportrétu, dielom sa prezentoval pred potencionálnymi zákazníkmi
- **Madona s dlhým krkom**, 1535 - 1550 —> zvláštna kompozícia (postavy "natlačené na jednu stranu"), dlhý krk Madone pridáva na vznešenosti; dieťa akoby padalo

EL GRECO 1541 - 1614

- pôvodom z Kréty (preto sa nazýva El Greco - malý Grék)
- vyučil sa ako maliar ikon
- pôsobil v Benátkach, kde sa veľa naučil od Tiziana, Tintorentta a Veroneseho (maliarov tzv. benátskej školy), neskôr sa presťahoval do Ríma
- **do Španielska prišiel v roku 1577**, usadil sa v Toledu
- vytvoril osobitý štýl, ktorý sa vyznačoval **neprirodzene pretiahnutými figúrami** a expresívne podanými farbami

- **pozadie jeho diel nemá vzbudzovať dojem priestoru** (tak ako v ikonách, v nich je tiež pozadie len abstraktné) ale dáva vyniknúť postave, ktorú naťahuje do výšky
- v tvorbe dominujú čisté farebné tóny s ostro rezanými kontúrami, pastózne nanášanie farieb a monumentálne drapérie
- **svetlo** je jeho najdôležitejší vyjadrovací prostriedok, **záľuba v dramatických červených a tmavých odtieňoch**
- okrem maliarstva bol činný aj ako architekt a sochár
- jeho **atelier** bol **strediskom toledského duchovného života**, stretávali sa v ňom umelci, spisovatelia a duchovní
- **Pohreb grófa Orgaza, 1586** → dva spojené deje v duchu manierizmu; dole je pohrebný obrad hore víťanie grófa v nebi; maľba pôsobí ako snová vízia; napriek tomu, že na obraze zobrazuje portréty ľudí prítomných na pohrebe silno popiera ich individualitu, ide skôr o zobrazenie akéhosi prototypu ľudskej tváre
- **Pohľad na Toledo, 1614** → obraz nie je portrétom krajiny ale pôsobí skôr ako zachytenie prírodných živlov
- **Piata pečať Apokalypsy, 1608 - 1614** → pozadie bez perspektívy, nahí mučeníci, ktorých odievajú anjeli

ÚLOHA: Prečítaj text a odpovedz na otázky týkajúce sa manierizmu a maliara Arcimbolda:

Arcimboldo - klikni a si na stránke s jeho obrazmi

Arcimboldo Giuseppe, aj Arcimboldi (1526 Miláno – 11. 7. 1593 Miláno) — taliansky maliar, kresliar a návrhár pôsobiaci aj v Rakúsku a v Čechách. Pochádzal z rodiny maliarov, učil sa u svojho otca Biagia Arcimbolda, ktorý od 1518 pracoval pre dóm v Miláne. V roku 1549 – 58 navrhoval vitráže a rozličné umeleckoremeselné predmety pre dóm v Miláne. Z diel, ktoré vytvoril v Taliansku sú známe napr. fresky v katedrále v Monze (1556 – 62) alebo viaceré kartóny pre tapisérie (napr. *Smrť Panny Márie*, 1558, utkaný 1561 – 62 vo Ferrare, nachádzajúci sa v katedrále v Come).

Z roku 1563 je doložené jeho pôsobenie vo Viedni (na dvore Ferdinanda I. bol pravdepodobne už od 1562), 1565 sa v dokumentoch uvádza ako dvorný maliar cisára Maximiliána II., pre ktorého maľoval najmä portréty (nie sú známe, respektíve ani jeden zo zachovaných portrétov mu nie je s istotou pripísaný; napr. *Rodinný portrét cisára Maximiliána II. s manželkou Annou a tromi deťmi*, okolo 1563), navrhoval aj dekorácie a kostýmy pre cisárske turnaje a slávnosti. Od roku 1576 pôsobil v Prahe v službách cisára **Rudolfa II.**, okrem iného pre cisára nakupoval kuriozity a umelecké predmety.

Jeho najslávnejšími dielami sú **série tzv. kompozitných hláv alebo portrétov**, ktoré vznikli invenčným spojením rozličných realisticky namaľovaných objektov (napr. jedla, ovocia, kvetov, alebo iných prírodných, či ľuďmi vytvorených objektov). Vytváral ich v sériách a mnohé vo viacerých verziách (4 ročné obdobia, 1563, druhá verzia z 1572, tretia verzia z 1573; 4 *Elementy*, 1566; napr. bohyňa Flóra, vytvorená z kvetov je známa v troch verziách). Tieto maľby boli jeho dielenskými spolupracovníkmi i inými maliarmi aj neskôr často kopírované a preto je problematické odlišiť originály od kópií (niektoré sú známe len z kópií, napr. *Vzdych*, 1566). Ich zmysel nie je v súčasnosti spoľahlivo vysvetlený a jednotlivé výklady sa odlišujú. Kompozitné hlavy, ktoré vytvoril zložením prírodných, presne zachytávajú jednotlivé druhy domácich i exotických zvierat a rastlín a ide vlastne o vedecké ilustrácie vysokej umeleckej i výpovednej hodnoty (vo viacerých kódexoch sa zachovalo množstvo jeho realistických štúdií zvierat). Takéto poňatie vychádza zo súdobého rapídneho rozvoja prírodných vied, ktoré sa úzko viazalo najmä na prostredie európskych kráľovských dvorov. V roku 1587 sa vrátil do Milána, naďalej ostal v cisárskych službách a okolo 1590 namaľoval slávny kompozitný Portrét Rudolfa II. ako boha Vertrumna (*Vertrumnus*, okolo 1590). Po smrti upadol do zabudnutia, znovuobjavený bol v 20. stor.

otázky:

1. Čo to je manierizmus?
2. Aké sú charakteristické znaky manierizmu? Ako vyzerá manieristický obraz?
3. V čom sú diela *Posledný súd* od Michelangela a Raffaelove *Premenenie Pána* manieristické?
4. Z akých materiálov tvoril Arcimboldo svoje portréty? Uved' konkrétne diela a "veci" z ktorých ich poskladal.
5. Pre ktorého panovníka v Prahe Arcimboldo pracoval? Čo okrem maľovania pre neho robil?
6. Vyber si jeden obraz od Arcimbolda a skús ho popísať. (kedy vznikol, čo zobrazuje, prečo si si vybral/a tento konkrétny obraz...)